

Tomasz Sosnowski

V Zjazd Pedagogów Społecznych:
Pedagogika społeczna w służbie
człowiekowi i wartościom w XXI
wieku. W poszukiwaniu nowych
metod integracji i rozwoju
społecznego, Jachranka 26–28
listopada 2013

Studia Pedagogiczne. Problemy Społeczne, Edukacyjne i Artystyczne 23,
223-228

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

V ZJAZD PEDAGOGÓW SPOŁECZNYCH:

Pedagogika społeczna w służbie człowiekowi i wartościom w XXI wieku.

W poszukiwaniu nowych metod integracji i rozwoju społecznego

Jachranka 26–28 listopada 2013

W dniach 26–28 listopada 2013, odbył się w Jachrance V Zjazd Pedagogów Społecznych pod hasłem „*Pedagogika społeczna w służbie człowiekowi i wartościom w XXI wieku. W poszukiwaniu nowych metod integracji i rozwoju społecznego*”, zorganizowany przez: Zespół Pedagogiki Społecznej KNP PAN; Wydział Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu w Białymstoku; Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie; Katolicki Uniwersytet Eichstätt – Ingolstadt w Niemczech; Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej; Wyższa Szkoła Nauk Społecznych PEDAGOGIUM w Warszawie; Wydział Pedagogiczny Uniwersytetu Jana Komeńskiego w Bratysławie.

Celem tego spotkania była diagnoza bieżących zagadnień i problemów społecznych z perspektywy pedagogiki społecznej, inspirowana mottem Janusza Korczaka, które towarzyszyło uczestnikom listopadowego spotkania: „*Tego świata nie możemy zostawić – jakim jest!*”! Myśl ta była punktem wyjścia do krytycznej analizy nad stanem współczesnego świata, oceny działań podejmowanych przez jednostki, grupy, instytucje na rzecz drugiego człowieka, jak również zobowiązaniem pedagogów/wychowawców/nauczycieli do aktywnego działania i twórczego ulepszenia środowisk społecznych. Helena Radlińska, Prekursorka polskiej Pedagogiki Społecznej, podkreślała konieczność dokonywania zmian świata wykorzystując zasoby środowiskowe i ludzkie, co z kolei ukazywało, że działania wychowawcze i środowiskowe powinny polegać na pielęgnowaniu rozwoju, na uczeniu sztuki poszukiwania i wyboru wartości istniejących oraz czynienia z nich narzędzi własnego trudu, na wzbogacaniu wiedzy oraz wyrabianiu sprawności kierowania sobą i podejmowania pracy na rzecz środowiska.

Interesującym oraz ciekawym poznawczo było przedsięwzięcie Pana Prof. dr hab. Wiesława Theissa, który uczestnikom listopadowego spo-

tkania przypomniawszy wcześniejsze Ogólnopolskie Zjazdy Pedagogów Społecznych. Odbyły się one w następujących terminach:

- I Zjazd Pedagogów Społecznych: 31 stycznia – 2 lutego 1937 r. w Warszawie pod przewodnictwem Heleny Radlińskiej,
- II Zjazd Pedagogów Społecznych na Uniwersytecie Łódzkim miał miejsce w dniach 25–26 maja 1947 r.,
- III Zjazd Pedagogów Społecznych w Warszawie w gmachu ZNP odbył się w dniach 13–14 kwietnia 1957 r.,
- IV Zjazd Pedagogów Społecznych na Wydziale Pedagogicznym Uniwersytetu Warszawskiego odbył się w dniach 23–24 listopada 1981 r.

Ostatni, V Zjazd Pedagogów Społecznych, odbył się z inicjatywy Pana Prof. dr hab. Tadeusza Pilcha – Przewodniczącego Zespołu Pedagogiki Społecznej KNP PAN. Według Autora i Inicjatora listopadowego spotkania, V Zjazd stworzył warunki do integracji środowiska pedagogów społecznych i pozwolił na opracowanie perspektyw dalszego rozwoju tej dyscypliny. Prof. dr hab. T. Pilch zwrócił uwagę, że przemiany zachodzące w globalnym świecie, ale również we współczesnej Polsce tworzą nową rzeczywistość społeczną i nowe warunki życia – z jednej strony stwarzając szanse dla prawidłowego rozwoju człowieka, z drugiej zaś stając się istotnym zagrożeniem w jego codziennym funkcjonowaniu. Istnieje, według Prof. dr hab. T. Pilcha, potrzeba ukazania dotychczasowego, chlubnego dorobku pedagogiki społecznej w Polsce, jej tożsamości oraz szczególnej misji społecznej, jaką pełniła w bardzo zróżnicowanych warunkach. Najważniejszą jednak potrzebą jest zrozumienie i upowszechnienie jej aktualnych wyzwań wynikających z nowych problemów i zagrożeń społecznych, których źródłem jest współczesność. Uświadomienie zagrożeń płynących z procesów globalnego i lokalnego rozwoju społeczeństwa i warunków życia przez szeroko rozumiane grono pedagogów społecznych zaowocowało opracowaniem tekstu uchwały (załącznik do sprawozdania), który został skierowany do różnego rodzaju agend rządowych, współodpowiedzialnych za obecne życie społeczne i procesy, które zachodzą we współczesnej Polsce.

V Zjazd Pedagogów Społecznych został otwarty przez Pana Prof. dr hab. T. Pilcha oraz Pana Prof. dr hab. W. Theissa, którzy powitali gości oraz podkreślili znaczenie aktualnego dorobku pedagogiki społecznej w Polsce. Odnieśli się do jej współczesnej tożsamości oraz zaznaczyli jak ważną misję społeczną pełniła i pełni w zróżnicowanych warunkach. Dodali, także że oprócz analizy dorobku tej dyscypliny, konieczna jest świadomość i upowszechnienie jej aktualnych wyzwań wynikających z nowych kwestii i zagrożeń społecznych, których źródłem jest ustawicznie zmieniający się świat.

Obrady V Zjazdu Pedagogów Społecznych przybrały formę zarówno sesji plenarnych, jak i dyskusji grupowych w sekcjach, wokół określonych kwestii:

- człowiek w zmieniającej się przestrzeni życia społecznego;
- podstawowe środowiska życia człowieka;
- człowiek i środowisko w sytuacji zagrożenia;
- marginalizacja i wykluczenie, poszukiwanie metod integracji i wspierania indywidualnego rozwoju;
- nauka praktyce – praktyka nauce – w tworzeniu środowiska życia i pomocy człowiekowi.

Propozycje tematyczne debat miały na celu wyeksponowanie najważniejszych zagadnień związanych z pedagogiką społeczną oraz wprowadzały do dyskusji podczas referatów ogólnych, jak również w czasie trwania Wolnej Trybuny Zjazdowej, prowadzonej przez Panią Prof. dr hab. Barbarę Smolińską-Theiss, która zawierała trzy obszary tematyczne:

- spory o szkołę;
- spory o jakość i kształt stosunków i więzi międzyludzkich;
- spory o treść i władztwo kultury, o jej funkcje i kształt w przyszłości.

Debata w ramach Wolnej Trybuny Zjazdowej poruszała problemy związane z sytuacją polskiej szkoły i zawierała treści dotyczące jakości kształcenia młodych ludzi, a także kondycji współczesnej oświaty oraz jej aktualnych i przyszłych dylematów.

Interesującym elementem listopadowego spotkania były również warsztaty, w ramach których zaprezentowano model coachingu społecznego oraz ukazano praktykę dotyczącą prowadzenia coachingów z osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym z warszawskiej Pragi. Warsztaty zostały poprowadzone w ramach trzech sekcji:

1. Coaching społeczny: nowatorskie techniki i narzędzia w pracy z osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym;
2. Coaching społeczny: zastosowanie metody w pracy z osobami uzależnionymi i współuzależnionymi;
3. Coaching społeczny: odkrywanie obszarów pracy z klientem środowiska zagrożonego marginalizacją społeczną.

Praktycznym wymiarem współpracy ze środowiskiem, był występ artystyczny grupy dziewcząt ze Schroniska dla Nieletnich i Zakładu Poprawczego z Warszawy – Falenicy, podczas którego podopieczne ukazały na własnym przykładzie wykorzystanie metody twórczej resocjalizacji.

Wygłoszone referaty oraz prowadzone dyskusje były niezwykle cenne oraz interesujące, co stało się zachętą i inspiracją do dalszych eksploracji nauko-

wych. Całość tego spotkania naukowego zakończyła się wspólną deklaracją podkreślającą potrzebę kolejnych spotkań w ramach następnych Zjazdów na polu pedagogiki społecznej.

Twórczy wkład, poszczególnych uczestników listopadowego spotkania, w naukową debatę nad fundamentalnymi problemami naszej współczesności, zaakcentowany poprzez opracowania, diagnozy, referaty, udział w dyskusjach, wyraził się powszechną identyfikacją z formułowanymi postulatami i trwałym uznaniem oraz aprobatą hasła przyjętego na rzecz Zjazdu, nawołującego do praktycznego działania: „nie wolno zostawiać świata takim, jaki jest”.

Praktycznym wymiarem V Zjazdu Pedagogów Społecznych było przyjęcie uchwały jako pokłosia listopadowego spotkania, która to została zaakceptowana przez szeroko rozumiane środowisko pedagogów i przekazana do stosownych agend rządowych.

Tekst przyjętej uchwały:

U C H W A Ł A

Uczestnicy V Zjazdu Pedagogów Społecznych obradujący w listopadzie 2013 roku przy udziale większości ośrodków akademickich kraju, nauczycieli i wychowawców, pracowników służb społecznych, socjalnych, terapeutycznych, oświatowych, opiekuńczych, obserwując i badając polską rzeczywistość uważają, że Polska stała się:

- państwem głębokich różnic w położeniu materialnym obywateli, wręcz regionalnym liderem nierówności społecznych;
- krajem utrwalanych enklaw biedy z nikłymi szansami na awans;
- krajem niewydolności aparatu administracyjnego oraz sakralizowania procedur, co prowadzi do wynaturzeń w działaniach systemu lecznictwa, wymiaru sprawiedliwości, aparatu fiskalnego... ;
- krajem nieodpowiedzialnej polityki rozwoju, opartej o ortodoksyjną ideologię neoliberalizmu, na skutek której żywotne dla obywateli i państwa służby i infrastruktura są skrajnie zaniedbane i niewydolne, a rozwarstwienie społeczne plasuje Polskę na czwartym miejscu wśród krajów OECD. Ten „sukces” jest skutkiem wadliwej transformacji ekonomicznej;
- państwem obojętnym i bezsilnym wobec łamania praw pracowniczych, patologii władzy oraz wysoce nagannych praktyk, jakich dopuszczają się nawet instytucje publiczne;
- krajem nieefektywnie prowadzonej polityki społecznej, nacechowanej ratownictwem, a nie strategią usuwania źródeł upośledzenia czy zagrożeń m.in. z powodu wyeliminowania z systemu szkolnego opieki zdrowotnej oraz tolerowania od dziesięcioleci ubóstwa materialnego własnych dzieci. Od 40 lat Polska zajmuje jedno z ostatnich miejsc w Europie we wskaźnikach dziecięcej biedy.

Jako pedagodzy społeczni na uczelniach i w niezliczonych formach praktycznego działania śledzimy, badamy i czynnie tworzymy warunki życia człowieka, z mozołem budujemy ład społeczny oparty o zasady humanitaryzmu, aktywizujemy środowisko życia ludzi dla samopomocy, wspieramy wykluczonych, znamy wartość oświaty i cenę jej upadku. Wierzymy, że w Polsce możemy stworzyć przyjazne warunki życia i rozwoju dla każdego. Musi tylko zostać upowszechniona pełna wartość humanistycznych idei równości i solidarności.

Dlatego My, przedstawiciele nauki, oświaty i służb społecznych, domagamy się radykalnej naprawy Rzeczypospolitej. Uważamy, że większość dolegliwości życia obywateli jest skutkiem zaniedbań państwa i przyjętej bezrefleksyjnie strategii rozwoju. Wyrażamy przekonanie, że dla narodu i państwa nie ma większej wartości niż dzieci i nie można ani budować, ani myśleć o przyszłości i rozwoju, jeśli ta prawda nie jest fundamentem strategii działania państwa. Od niej trzeba rozpocząć!

Domagamy się:

1. Podjęcia przez rząd stanowczych działań dla ochrony polskiego dziecka przed ubóstwem i przed nierównością w edukacji i w rozwoju! Czynimy rząd uważnym, że 600 tys. dzieci żyje w skrajnym ubóstwie. Nasz kraj zajmuje drugie miejsce w Europie pod względem liczby dzieci dotkniętych ubóstwem.
2. Ścisłego nadzoru Ministerstwa Edukacji Narodowej nad likwidacją szkół, internatów i szkolnych stołówek oraz większej racjonalizacji wydatków państwa w obszarach niesłużących bezpośrednio młodemu pokoleniu i rozwojowi społeczeństwa. Starania o organizację kolejnych imprez (np. olimpiady zimowej), pochłaniających monstrualne środki finansowe uważamy za skrajną nieodpowiedzialność rządu i samorządów.
3. Wykorzystania kapitału społecznego zwalnianych z pracy nauczycieli dla zwiększenia zakresu opieki nad dzieckiem, szczególnie w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym, nad dziećmi dojeżdżającymi. Uruchomienia na powszechną skalę zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych dla wyrównania szans rozwojowych dzieci z różnych środowisk, szczególnie ze środowisk upośledzonych, w celu budowania społeczeństwa obywatelskiego.
4. Objęcia opieką przedszkolną wszystkich polskich dzieci, w tym obowiązkowo od piątego roku życia.
5. Wprowadzenia powszechnego, bezpłatnego żywienia dzieci w szkołach i bezpłatnych „wyprawek szkolnych” dla dzieci ubogich. Działania takie uważamy za elementarną powinność nowoczesnego państwa.
6. Rozwagi w procesie prywatyzowania opieki i kształcenia na poziomie podstawowych szczebli oświatowych, które to rozwiązania zawsze grożą komercjalizacją i zjawiskami wykluczenia dzieci ubogich.
7. Zdecydowanego wyłączenia systemu wychowania, opieki i kształcenia dzieci z rachunku ekonomicznego. Szkoła i wychowanie to nie towar, a wszelkie komercyjne usługi oświatowe i rozwojowe winny być poddane kontroli podstawowego

- nadzoru oświatowego i dopuszczalne tylko pod warunkiem, że nie będą barierą dostępu do nich wszystkich dzieci i młodzieży.
8. Eliminowania z obszaru edukacji i szkolnictwa mechanizmów sprzyjających kształtowaniu się nierówności i ich dziedziczenia oraz postaw społecznych, m.in. poprzez upowszechnianie idei rywalizacji.
  9. Uczynienia priorytetem państwa opieki nad polską rodziną i wychowaniem w niej dzieci i młodzieży, realizowanej w różnych resortach, umocowanej dokumentem sejmowym, jakim jest „Wielka Karta Rodziny”.
  10. Wycofania się rządu z opłat za drugi kierunek studiów, co wobec panującego bezrobocia młodych oraz masowej podyplomowej emigracji młodych Polaków jest czynem niemal dywersyjnym wobec polskiego kapitału społecznego.
  11. Pilnej interwencji państwa w prawo pracy, którego owocem są patologiczne praktyki na rynku zatrudnienia i pogłębiające się różnice w dochodach. Złe prawo pracy jest źródłem frustracji pokoleniowej młodych i dotkliwych anomalii w dziedzinie stabilizacji życiowych i planów prokreacyjnych młodego pokolenia.

Uczestnicy V Zjazdu Pedagogów Społecznych
Jachranka 28 listopada 2013

TOMASZ SOSNOWSKI – Uniwersytet w Białymstoku
e-mail: t.sosnowski@uwb.edu.pl
Data przysłania do redakcji: 12.01.2013
Data recenzji: 04.02.2014
Data akceptacji do publikacji: 05.03.2014